

ความขัดแย้งภายในกลุ่มผู้นำฝ่ายพลเรือน

สำหรับปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้นำฝ่ายพลเรือน ซึ่งได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างนายปรีดี พนมยงค์ และนายควง อภัยวงศ์ นั้น อาจกล่าวได้ว่ามีความรุนแรงน้อยที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากการที่รัฐบาลพลเรือนมีโอกาสดำเนินการประเทศอยู่เพียงชั่วระยะเวลาสั้น ตลอดจนไม่มีอาวุธ เป็นเครื่องมือสนับสนุนอำนาจ การต่อสู้แย่งชิงอำนาจทางการเมืองจึงเป็นไปในรูปการต่อสู้ทางรัฐสภาอันจำกัดอยู่ภายใต้ขอบเขตการปกครองระบอบประชาธิปไตย

สาเหตุของความขัดแย้ง

ความบาดหมางระหว่างนายปรีดี พนมยงค์ และนายควง อภัยวงศ์-ปรากฏร่องรอยขึ้นต่อเมื่อพลเรือนเข้ากุมอำนาจทางการเมืองได้อย่างเด็ดขาด ทั้งนี้อาจพิจารณาได้จากตอนหนั้นนายปรีดี พนมยงค์ มีจอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นศัตรูทางการเมืองคนสำคัญ จึงมุ่งแต่ละดลรัฐบาลจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ในขณะที่เดียวกันนายควง อภัยวงศ์ ก็เพิ่งจะมีบทบาทเด่นชัดทัดเทียมนายปรีดี พนมยงค์ ต่อเมื่อได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๗ ภายหลังจากที่จอมพลแปลก พิบูลสงครามลาออกจากตำแหน่งเนื่องจากแพะแค้นเสียงในสภาผู้แทนราษฎร แต่ในระหว่างที่นายควง อภัยวงศ์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยแรก (๑ สิงหาคม ๒๔๘๗ - ๓๑ สิงหาคม ๒๔๘๘) เป็นระยะที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาภาวะของสงครามโลกครั้งที่ ๒ และมีปัญหาเกี่ยวกับอิทธิพลของจอมพลแปลก พิบูลสงคราม นายปรีดี พนมยงค์ และนายควง อภัยวงศ์ ยังคงมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ต่อมาเมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลง นายปรีดี พนมยงค์ หมดภาระที่จะต้องดำเนินการต่อต้านญี่ปุ่นในรูปขบวนการเสรีไทยอีกต่อไป จึงหันมาสู่เวทีการเมืองด้วยวิธีการกำกับการบริหารประเทศอยู่เบื้องหลังรัฐบาลชุดต่าง ๆ และเมื่อนายควง อภัยวงศ์ พยายามจะดำเนินนโยบายที่เป็นอิสระตามความคิดเห็นของตนเอง จึงเกิดการแตกแยกกันขึ้น ทั้งนี้นับตั้งแต่ นายควง อภัยวงศ์ กราบถวายบังคมลาออกจาก

ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ภายหลังที่ได้มีการประกาศพระบรมราชโองการประกาศสันติภาพ โดยถือว่าการประกาศสงครามต่อสหรัฐอเมริกาและบริเตนใหญ่เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕ เป็นโมฆะ เพื่อให้เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ซึ่งได้ยึดนโยบายร่วมมือกับญี่ปุ่นทำสงครามต่อฝ่ายสัมพันธมิตรสืบทอดจากรัฐบาลจอมพลแปลก พิบูลสงคราม จึงต้องลาออกจากการเป็นรัฐบาล อีกทั้งเพื่อให้มีการแต่งตั้งผู้ฝ่ายสัมพันธมิตรไว้วางใจให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี อันจะอำนวยความสะดวกในการเจรจาให้ฝ่ายสัมพันธมิตรยอมรับคำประกาศสันติภาพของไทย ในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีคนใหม่นี้ นายปรีดี พนมยงค์ ได้ให้การสนับสนุนแก่ม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เอกอัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกาและหัวหน้าเสรีไทยนอกประเทศ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไป แต่นายควง อภัยวงศ์ มีความคิดเห็นแตกต่างจากนายปรีดี พนมยงค์ ในแง่ที่ว่าหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาทางการเมืองในประเทศไทยเพียงพอ การที่นายปรีดี พนมยงค์ มิได้คำนึงถึงอุปสรรคดังกล่าวนี้ อาจเนื่องมาจากนายปรีดี พนมยงค์ มุ่งหมายที่จะดำเนินการบริหารประเทศด้วยตนเอง เบื้องหลังรัฐบาลชุดหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช โดยเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับกิจการต่าง ๆ ดังจะเห็นได้ว่านายปรีดี พนมยงค์ ได้มีส่วนสำคัญในการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีในรัฐบาลชุดหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช คณะรัฐมนตรีชุดนี้จึงล้วนแต่เป็นพรรคพวกของนายปรีดี พนมยงค์ เกือบทั้งสิ้น เมื่อหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ประสบปัญหาเกี่ยวกับการบริหารประเทศจึงได้ทำการยุบสภาในวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ และจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๑ เมื่อวันที่ ๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕

ในขณะที่หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ยังอยู่ในระหว่างการเดินทางกลับมายังประเทศไทย นายทวี บุญยเกตุ ก็ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (๓๑ สิงหาคม - ๑๖ กันยายน ๒๔๘๘) รัชกาลารณจนกว่าหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช จะได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

หลังจากนั้นจึงได้มีการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรี ในการเลือกตั้งครั้งนี้ นายปรีดี พนมยงค์ ได้ให้การสนับสนุนนายคิเรก ชัยนาม เพื่อให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสืบต่อไป แต่เมื่อนายคอง อภัยวงศ์ เสนอตัวเข้าแข่งขันในการเลือกตั้งด้วย ผลจึงปรากฏว่านายคอง อภัยวงศ์ ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนายคอง อภัยวงศ์ มีประสบการณ์ทางการเมืองมากกว่านายคิเรก ชัยนาม และเคยได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมาแล้วครั้งหนึ่งในสมัยที่ประเทศไทยตกอยู่ในภาวะสงคราม อันเป็นผลให้นายปรีดี พนมยงค์ ไม่พอใจเป็นอย่างมาก นายคอง อภัยวงศ์ เองก็ได้แสดงให้เห็นว่าตนดำเนินนโยบายอย่างอิสระ เป็นของตนเอง ด้วยการไม่แต่งตั้งพรรคพวกของนายปรีดี พนมยงค์ เข้าร่วมในคณะรัฐบาลเลย

๒. การต่อสู้ทางรัฐสภา

วิธีการต่อสู้ทางรัฐสภาจำเป็นต้องอาศัยสมัครพรรคพวกที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๑ เป็นกำลังสนับสนุน ทั้งจากผู้นิยมนโยบายในแนวเดียวกัน หรือจากการสนับสนุนกันเป็นการส่วนตัว ในระยะแรกที่มีได้มีการรวมกลุ่มกันเป็นพรรคการเมือง การลงมติในสภาผู้แทนราษฎรมักจะเป็นการยัดมือเท้าบุคคลที่ตนให้การสนับสนุนเป็นสำคัญ ซึ่งวิธีดังกล่าวนี้นับว่าได้อำนวยประโยชน์ให้แก่ นายปรีดี พนมยงค์ เป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากนายปรีดี พนมยงค์ มีประสบการณ์ทางการเมืองมาทั้งในฐานะอดีตรัฐมนตรี ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และรัฐมนตรีอาวุโส จึงได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่ นอกจากนี้ นายปรีดี พนมยงค์ ยังได้รับความนิยมนอกจากผู้ที่เคยเป็นลูกศิษย์วิชากฎหมายมาก่อนด้วย การที่นายปรีดี พนมยงค์ เป็นที่นิยมยกย่องในหมู่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็เป็นโอกาสให้นายปรีดี พนมยงค์ ได้สร้างฐานอำนาจทางการเมืองในรัฐสภาได้ตลอดมา นับตั้งแต่การบันทึกมติของหลวงพิบูลสงครามด้วยการสนับสนุนให้มีการเปิดเผยกรณีที่ดินพระคลังข้างที่ การรวบรวมสมัครพรรคพวกเลือกนายทวี บุณยเกตุ เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร เพื่อจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นทำการต่อต้านญี่ปุ่นซึ่งตั้งทัพอยู่ในประเทศไทย การล้มรัฐบาลชุดจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ตลอดจนการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

อ้างถึง มร. ส. ๒๒๒/๒๕๕๑
ฉ. ๒๒๒/๒๕๕๑ หน้า ๒๑๔-๒๑๕
๒๕๕

๑๕๕

มนตรีในสมัยต่าง ๆ อันได้แก่ นายควง อภัยวงศ์ (๑ สิงหาคม ๒๔๘๗ - ๓๑ สิงหาคม ๒๔๘๘) นายทวี บุณยเกตุ (๓๑ สิงหาคม - ๑๖ กันยายน ๒๔๘๘) และหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช (๑๗ กันยายน ๒๔๘๘ - ๓๑ มกราคม ๒๔๘๙) โดยเมื่อนายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้ให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลังรัฐบาลชุดต่าง ๆ เหล่านี้ ดังนั้นเมื่อนายปรีดี พนมยงค์ พลาดทำ นายควง อภัยวงศ์ ในกรณีที่น่าคิดแรก ชัยนาม ผู้ซึ่งนายปรีดี พนมยงค์ ให้การสนับสนุนมิได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แทนนายควง อภัยวงศ์ กลับได้ดำรงตำแหน่งแทนนั้น นายปรีดี พนมยงค์ จึงได้หาทางกำจัดนายควง อภัยวงศ์ ด้วยวิถีทางระบบรัฐสภา โดยเริ่มตั้งแต่คณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๘ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท ๒ ซึ่งเป็นพรรคพวกของนายปรีดี พนมยงค์ ได้ซักถามนโยบายของรัฐบาลอย่างหนัก จนต้องใช้เวลาอภิปรายถึง ๒ วัน แต่ด้วยเหตุที่นายควง อภัยวงศ์ ยังได้รับความนิยมนอกจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งได้ลงมติเลือกนายควง อภัยวงศ์ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอยู่ ประกอบกับการที่ นายปรีดี พนมยงค์ ยังมีใฝ่ใจการเตรียมการอย่างพร้อมเพียง นายควง อภัยวงศ์ จึงได้รับการลงมติไว้วางใจจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๐๐๓๖๒๓๓

ภายหลังที่รัฐบาลชุดนายควง อภัยวงศ์ บริหารประเทศได้เพียง ๖ วัน นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี ได้มีจดหมายถึงนายควง อภัยวงศ์ เสนอให้ทำการควบคุมราคาเครื่องอุปโภคบริโภคและค่าใช้จ่ายของประชาชนให้มีความ

ฉบับ - เฉพาะ - ควน

เสนอนายกรัฐมนตรี

ดูยตามที่คาคกรองชีพต่าง ๆ ของราษฎรได้ทวียิ่งขึ้น ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน สัญชาติญาณของบุคคลค่านึงถึงประโยชน์ส่วนตนกว่าประโยชน์ส่วนรวม และค่านึงถึงเฉพาะประโยชน์ปัจจุบันยิ่งกว่าอนาคต ถ้าปล่อยให้เรื่อย ๆ ไม่รีบหาทางบรรเทาความเดือดร้อนก็จะทวียิ่งขึ้น และอาจเป็นเหตุให้เกิดความไม่สงบ และแสดงถึงความหย่อนสมรรถภาพของรัฐบาล ในส่วนราชการ รัฐบาลก็ได้รับเรื่องพิจารณาหาทางช่วยเหลืออยู่แล้ว แต่คาคกรองชีพของราษฎรโดยทั่ว ๆ ไปสูงอยู่มาก

กระผมขอประณามเสนอเรื่องบางประการที่ปรากฏเฉพาะหน้า เพื่อหาทางบรรเทา
ความเดือดร้อนของประชาชน

๑. ชาวสารราคาสูงขึ้น ไม่ลดลง จำต้องรีบควบคุม
๒. อาหารบริโภคต่าง ๆ ซึ่งเป็นอาหารประจำวันมีราคาสูง ควรควบคุม
๓. เครื่องคัมต่าง ๆ ราคาสูงเกินทุนมาก ควรควบคุม
๔. สุนัขราคาสูงมาก ควรควบคุม
๕. ค่าโดยสารสามล้อสูงมาก ควรกดขึ้น และควบคุมเครื่องประกอบทุกอย่าง
๖. ค่าตัดเสื้อกางเกงเครื่องนุ่งห่มแพงมาก ควรพิจารณาหาทางแก้ไข
๗. ค่าตัดผมคนเดือนกรกฎาคมหัวละ ๗๐ สตางค์ เดียวนี้ ๑.๕๐ บาท
๘. ค่าเช่าโรงแรมสูงขึ้นกว่าเดิม ๔ เท่าตัว ควรควบคุม

๙. การไม่ประหยัดของประชาชนเป็นเหตุให้เงินหมุนเวียนมากเกินไป และจะทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้นรวดเร็ว เช่น คนชอบเล่นการพนัน ตามภัตตาคารต่าง ๆ มีคนหนาแน่นมากกว่าในยามปกติ แม้อาหารจะทวีราคาสูงยิ่งขึ้น พวกชนชั้นกลางหาเงินได้คล่อง ๆ ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย แต่งตัวหรูหรา ฉะนั้นควรได้พิจารณาหาทางป้องกันให้ประชาชนประหยัดยิ่งขึ้น และของที่ไม่จำเป็นแก่การครองชีพของประชาชนจริง ๆ ควรหาทางให้ค่าใช้จ่ายกันแต่เพียงจำกัด

จึงเรียนมาเพื่อได้พิจารณาตามควรแก่เหตุการณ์

แล้วแต่จะ โปรด

ลงชื่อ ทองอินทร์ ภูริพัฒน์

(นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์)

กระทรวงการคลัง

๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๕

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เล่มที่ ๓๗/๑๕๐ เรื่องพระราชบัญญัติคุ้มครอง
ค่าใช้จ่ายของประชาชนในภาวะคับขัน

ต่อมาในวันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ได้เสนอพระ
ราชบัญญัติคุ้มครองค่าใช้จ่ายของประชาชนในภาวะคับขันต่อสภาผู้แทนราษฎร โดยให้เหตุ
ผลว่า

เนื่องแต่ปรากฏว่าค่าใช้จ่ายในการครองชีพของประชาชนในขณะนี้ได้ทวีสูงขึ้น
เป็นการเดือดร้อนแก่ผู้ยากจน และมีรายได้น้อยในวงจำกัด ... ทั้งนี้เพราะผู้ชาย
ผู้จำหน่ายหรือผู้รับประโยชน์ต่าง ๆ ใดเรียกรอตามใจชอบ ทั้งด้วยโอกาสแสวงหา
กำไรหรือรายไดพิเศษโดยมิได้เหลียวแลถึงความเดือดร้อนของประชาชนผู้อยู่รวม
บ้านเมืองในส่วนรวม... ฉะนั้นจึงเป็นการสมควรที่จะตรากฎหมายขึ้น เพื่อคุ้มครอง
ประชาชนใหม่ในการครองชีพอยู่ด้วยดี

ในการเสนอพระราชบัญญัติคุ้มครองค่าใช้จ่ายของประชาชนนี้ ต้องใช้เวลาใน
การพิจารณาต่อเนื่องกันถึง ๒ ครั้งประชุม ฝ่ายรัฐบาลไม่เห็นชอบด้วยกับการเสนอพระ
ราชบัญญัติฉบับดังกล่าว โดยอ้างเหตุผลว่าไม่สามารถควบคุมกลไกราคาสินค้าในท้องตลาด
ได้ ในการประชุมลงมติ ผู้ที่ปรากฏว่าที่ประชุมลงมติรับหลักการด้วยคะแนน ๖๕ ต่อ ๖๓
คะแนน รัฐบาลเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ นายควง อภัยวงศ์ จึงได้กราบถวายบังคมลาออกจาก
ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๕

ข้อสันนิษฐานที่ว่า การเสนอร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองค่าใช้จ่ายของประชาชนใน
ภาวะคับขันเป็นแผนของฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ ที่ต้องการล้มรัฐบาลชุดนายควง อภัยวงศ์
อาจพิจารณาได้จากการประชุมเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวนี้ ในวันที่ ๒ และ
ที่ ๓ ภายหลังจากที่มีการ เปลี่ยนรัฐบาลแล้วนั้น ที่ประชุมได้ลงมติให้ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ตก
ไป ถึงแม้ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดเดียวกันนี้ ได้ลงมติรับหลักการในวาระแรกมาแล้ว
ก็ตาม

หลักฐาน - ๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐.

หนังสือแจ้งมติสภาฯ วันที่ ๒๐/๕/๕๕

๑๕๕

ต่อมาในวันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ ได้มีการประชุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการภายใน เพื่อหารือว่าผู้ใดสมควรเป็นผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไป สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรจะได้แก่ นายปรีดี พนมยงค์ แต่เนื่องจากมีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญว่า ผู้ที่จะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจะต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย นายจำรัส สุวรรณิษย์ จึงขอลาออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ เพื่อให้ นายปรีดี พนมยงค์ เข้าดำรงตำแหน่งแทน อันเป็นการเปิดโอกาสให้ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในที่สุด

การที่ นายปรีดี พนมยงค์ ได้ตกลงใจรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตามมติสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น นอกจากจะมีเหตุผลจากคำขอร้องของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้กล่าวอ้างถึงภาวะคับขัน และเหตุผลของ นายปรีดี พนมยงค์ เองที่กล่าวว่า "การที่ยอมรับเป็นนายกรัฐมนตรีก็เพราะเขาใจผิดจริง ๆ สมาชิกก็แก้กันมา เมื่อเขาเอาผม ๆ ไม่เอา ก็มาเข็นล้อให้เขาไป" ยังอาจสันนิษฐานได้ว่า เนื่องจาก นายปรีดี พนมยงค์ เกรงว่า หากตนปฏิเสธตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็อาจเลือกนายควง อภัยวงศ์ ให้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้เพราะ นายควง อภัยวงศ์ ก็ยังเป็นที่ยินยอมยกย่องของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่มาก ถึงแม้ นายควง อภัยวงศ์ จะต้องลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีก็ตาม แต่ก็ด้วยการแพทย์ในสภาผู้แทนราษฎรเพียง ๒ คะแนนเท่านั้น ดังนั้นการที่ นายปรีดี พนมยงค์ ยินยอมรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี นอกจากจะเป็นโอกาสให้ ได้บริหารประเทศอย่างเต็มที่แล้ว ยังเป็นการตัดโอกาสมิให้นายควง อภัยวงศ์ ได้มีบทบาททางการเมืองอีกด้วย

รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๐/๒๕๕๕ วันที่ ๒๑ สิงหาคม พ.ศ.

นายปรีดี พนมยงค์ ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ โดยมีนายควง อภัยวงศ์ เป็นผู้นำพรรคฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ผลงานเด่นอย่างหนึ่งของนายปรีดี พนมยงค์ ในฐานะนายกรัฐมนตรี ก็คือ การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๕ ซึ่งได้เริ่มทำการร่างมาตั้งแต่สมัยที่ นายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี (๓๑ สิงหาคม ๒๔๘๓ - ๓๑ สิงหาคม ๒๔๘๔) การประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่มีผลให้มีการก่อตั้งพรรคการเมืองออกเป็นทางการขึ้นเป็นครั้งแรก พรรคการเมืองที่สำคัญ ๆ ในขณะนั้น ได้แก่

พรรคสหชีพ

หัวหน้าพรรค

ดร. เคื่อน บุนนาค

นโยบาย การเมือง

ประชาธิปไตย

เศรษฐกิจ

ยึดหลักในเค้าโครงการเศรษฐกิจ (โซเชี่ยลลิสต์)

สมาชิกส่วนใหญ่

เสรีไทย

ผู้พรรคใหญ่การสนับสนุน

นายปรีดี พนมยงค์

พรรคแนวรัฐธรรมนูญ

หัวหน้าพรรค

พลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์

นโยบาย

คล้ายคลึงกับพรรคสหชีพ แต่มีได้รับนโยบายโซเชี่ยลลิสต์

สมาชิกส่วนใหญ่

คณะราษฎร

ผู้พรรคใหญ่การสนับสนุน

นายปรีดี พนมยงค์

นับตั้งแต่ได้มีการ เสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญ และมีข่าวจะยกเลิกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ ใ้มีนักการเมืองมีความคิดเห็นทางการเมืองในแนวเดียวกัน ได้จับกลุ่มในสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งอาจนับได้ว่ามีลักษณะ เป็น "พรรคการเมือง" ได้เช่นกัน

พรรคประชาธิปัตย์

หัวหน้าพรรค

นายควง อภัยวงศ์

นโยบาย การเมือง

ประชาธิปัตย์, ไม่สนับสนุนเผด็จการในรูปใด ๆ

เศรษฐกิจ

เสรีนิยม

สมาชิกส่วนใหญ่

ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับคณะราษฎร

ผู้พรรคให้การสนับสนุน

นายควง อภัยวงศ์

หน้า 249*
258

เมื่อได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๕ แล้ว นายปรีดี พนมยงค์ นายกรัฐมนตรี ก็ได้ลาออกจากตำแหน่ง เพื่อให้เป็นไปตามวิถีทางประชาธิปไตย ต่อมาในวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕ ได้มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎร เพื่อพิจารณาว่าผู้ใดสมควรจะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไป เมื่อผลปรากฏว่าที่ประชุมมีความเห็นเป็นเอกฉันท์ให้นายปรีดี พนมยงค์ เป็นนายกรัฐมนตรี นายปรีดี พนมยงค์ จึงได้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕ แต่ทันทีที่ได้จัดตั้งคณะรัฐมนตรี ในวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลทรงพระแสงปืนสวรรคต นายปรีดี พนมยงค์ จึงได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยให้เหตุผลว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลที่ทรงแต่งตั้งตนให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เสด็จสวรรคต ตนจึงได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่เมื่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้มีมติให้เลือกนายปรีดี พนมยงค์ เป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง นายปรีดี พนมยงค์ จึงทำการจัดตั้งรัฐบาลเมื่อวันที่ ๑๑

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การที่นายควง อภัยวงศ์ ต้องลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เนื่องจากแพะแค้นเสี่ยงในสภาผู้แทนราษฎร เป็นเหตุให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ให้การสนับสนุนแก่นายควง อภัยวงศ์ ซึ่งมีบางส่วนได้รวมกลุ่มกันเป็นพรรค "กาวหนา" แล้วนั้น ได้ตกลงจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองขึ้นเพื่อให้มีการดำเนินงานที่เป็นระบบอย่างแท้จริง

มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๘ แต่เมื่อรัฐบาลไม่อาจหลีกเลี่ยงเงินออมของคหบดีวรรคตได้ จึงเป็นเป้าหมายสำคัญให้ฝ่ายนายควง อภัยวงศ์ โจมตีเป็นอย่างมาก จนถึงกับมีข่าวลือว่านายปรีดี พนมยงค์ มีส่วนพัวพันกับกรณีสวรรคตควย นายปรีดี พนมยงค์ ไม่สามารถทนต่อภาวะการแต่งตั้งถาวรนี้ได้ จึงกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ โดยแถลงต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีถึงสาเหตุในการลาออกครั้งนี้ว่า

การลาออกครั้งนี้เป็นควยเส้นประสาทไม่คิด การสนองคุณชาติก็ไต่เข้ามาด้วยดีแล้ว แต่อย่างนั้นของ Strain [เครียด] ประสาทอย่างเต็มที่ ใครเขาประสาทแข็งสำหรับอย่างนักหนาได้ แต่ผมเกินทน...ผมยอมทุกอย่างแต่ไปไม่ไหว intrigue [ปัดแข้งปัดขาน] มาแต่เขายันเย็น ประสาทแข็ง ๆ ก็ทนได้ เมื่อครั้ง Control [ควบคุม] วิทยุอันเคอกราวด์ [Underground] ก็ไม่ได้พักเลย เมื่อเป็นรัฐมนตรีราษฎรผู้ใดก็ถูกหนังสือพิมพ์คาไม่ยอม ไม่มีตรงกับความจริง เป็นการทำลายกัน ลงท้ายถึงกับ invent [ปั้นเรื่อง] กันขึ้น

สำหรับแถลงการณ์เรื่องการลาออกจากตำแหน่งนั้น ถ้าวางว่าเนื่องจากโคตรากตรำทำงานสนองคุณชาติมาเป็นเวลานานพอสมควร รู้สึกว่าสุขภาพเสื่อมโทรมลง ไม่สามารถปฏิบัติการกิจได้อย่างเต็มที่ จึงจำเป็นต้องลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ~~ตามข้อเรียกร้องในหนังสือที่คณะราษฎรยื่นเมื่อวันที่ ๓๑.๕.๓๗, ๓๕๖๑ กิตติผล~~ ภายหลังที่นายปรีดี พนมยงค์ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี การต่อสู้ในรัฐสภาก็เป็นไปในรูปแบบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น มีการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีจากตัวแทนของแต่ละพรรคส่งเข้าแข่งขัน ซึ่งได้แก่ การแข่งขันระหว่าง พลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ หัวหน้าพรรคแนวรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีพรรคสหชีพให้การสนับสนุนอยู่ด้วย และหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช แห่งพรรคประชาธิปไตย

รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๐/๒๔๘๘ วันที่ ๒๑ สิงหาคม พ.ศ.

๒๔๘๘.

๒ ประเสริฐ ปัทมสุคนธ์ เรื่องเดิม, หน้า ๕๕๐.

การแข่งขันเข้ารับเลือกตั้งในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในครั้งนี้ อาจเห็นได้ว่า พรรคประชาธิปัตย์เป็นฝ่ายเสียเปรียบมาแต่ต้นทั้งในค่านคะแนนเสียงในสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบด้วยสมาชิกพรรคแนวรัฐธรรมนูญและสมาชิกพรรคสหชีพ และในค่านตัวบุคคลที่เขาแข่งขันในการเลือกตั้งก็ปรากฏว่า พลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นผู้มีประสบการณ์ในทางการเมืองมากกว่าในฐานะผู้ก่อการ เปลี่ยนแปลงการปกครองและรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลชุดต่าง ๆ ในขณะที่หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เป็นเพียงอดีต นายกรัฐมนตรี หุ่นของนายปรีดี พนมยงค์ ที่ไม่อาจบริหารประเทศให้ราบรื่นตลอดไป จึงต้องทำการยุบสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นใหม่ การที่ พรรคประชาธิปัตย์ไม่สามารถคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติทัดเทียมกับ พลเรือตรี ถวัลย์ ชำรง นาวาสวัสดิ์ ได้ ก็เนื่องจากในระหว่างนั้น นายควง อภัยวงศ์ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นตัวแทน ของรัฐบาลเดินทางไปต่างประเทศเพื่อยุติการเรียกร้องคืนแดนอินโดจีน ซึ่งเป็นกรณีพิพาท ระหว่างไทยกับฝรั่งเศสต่อองค์การโลก ทางพรรคประชาธิปัตย์เคยติดต่อกับพลตำรวจเอก อุดม อุดมเดชจรัส ให้แข่งขันเลือกตั้งในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในนามของพรรคประชาธิ- ปัตย์ แต่พลตำรวจเอก อุดม อุดมเดชจรัส ได้ขอถอนตัว โดยให้เหตุผลว่า

"หลวงชำรง เขาต้องการ ผมจึงไม่ต้องการ" หลวงอุดม ฯ
 "ท่านควรรับเพื่อแก้ไขสถานการณ์ครั้งนี้"
 "ผมอยากเป็นก็อยาก แต่เกรงใจเพื่อน ผมไม่ต้องการจะแตกสามัคคีกับเพื่อน เราเป็นเพื่อนตายด้วยกัน เราขอจะตามใจกัน เราอาจจะแก้ไขได้" หลวงอุดม ฯ
 พุด"^๒

ผลจึงปรากฏว่า พลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีด้วยคะแนน ๑๓๓ : ๕๒ คะแนน (บัตรเสีย ๔ คะแนน)

คำพูดของพลตำรวจตรี ชลอ ศรีศรภากร

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลตำรวจเอก อุดม อุดมเดชจรัส (๑๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๓) วัดเทพศิรินทราวาส (พระนคร : โรงพิมพ์ตำรวจ, ๒๕๑๔)

บันทึก ๒๕๑๖
 วันที่ ๒๕๑๖

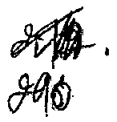
๕๕
 3
 135
 6
 3
 3
 132
 52
 195
 3

ราษฎรลงมติไว้วางใจด้วยคะแนนเสียง ๘ ต่อ ๕๕ มีผู้งดออกเสียง ๑๖ คน การที่รัฐบาลเป็นฝ่ายได้รับชัยชนะในครั้งนี้ อาจสันนิษฐานได้ว่า เนื่องจาก

๑. รัฐบาลเป็นฝ่ายคุมเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร ทั้งสมาชิกพรรคสหชีพ พรรคแนวรัฐธรรมนูญ และพรรคอื่น ๆ ดังจะเห็นได้จากการลงมติไว้วางใจรัฐบาลเมื่อครั้งเสนอนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎร รัฐบาลได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกถึง ๑๘๗ คะแนน จากจำนวนทั้งหมด ๑๘๖ คะแนน

๒. นับตั้งแต่พรรคประชาธิปัตย์ได้แสดงความจำนงที่จะเปิดอภิปรายทั่วไปในนโยบายของรัฐบาล ฝ่ายรัฐบาลก็ได้เตรียมที่จะตอบโต้ฝ่ายประชาธิปัตย์ในสภาผู้แทนราษฎรไว้อย่างพร้อมมูล นับตั้งแต่การมอบหมายให้เจ้ากระทรวงเป็นผู้รับผิดชอบในการแถลงงานในข้อความรับผิดชอบของตน ชี้แจงอุปสรรค ตลอดจนรวบรวมผลงานและสถิติต่าง ๆ เพื่อให้มีหลักฐานที่น่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

หลังจากที่ฝ่ายรัฐบาลเป็นฝ่ายได้รับชัยชนะในการลงมติในสภาผู้แทนราษฎรแล้ว นั้น ต่อมาในวันรุ่งขึ้น นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีก็ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง เพื่อให้ได้มีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีใหม่ แต่การที่รัฐบาลลาออกในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้ ~~ไม่ได้~~ ทำให้เป็นที่เข้าใจกันว่า ~~การลาออก~~ ^{สาเหตุ} ~~ของรัฐบาล~~ ^{มีสาเหตุ} ~~มีสาเหตุ~~ ^{สืบเนื่อง} ~~สืบเนื่อง~~ ^{มา} ~~มา~~ ^{จากการ} ~~จากการ~~ ^{เปิดอภิปราย} ~~เปิดอภิปราย~~ ^{ของพรรคประชาธิปัตย์} แต่แท้จริงแล้ว ^{ใน} ~~ได้~~ ^{มี} ~~ได้~~ ^{หลักฐาน} ~~หลักฐาน~~ ^{ปรากฏ} ~~ปรากฏ~~ ^{ว่า} ~~ว่า ^{รัฐบาล} ~~รัฐบาล~~ ^{ได้} ~~ได้~~ ^{เจรจาก} ~~เจรจาก ^{ตกลงกัน} ~~ตกลงกัน~~ ^{ในที่ประชุม} ~~ในที่ประชุม ^{คณะรัฐมนตรี} ~~คณะรัฐมนตรี ^{ว่าจะ} ~~ว่าจะ ^{ลาออก} ~~ลาออก~~ ^{ในวันที่} ~~ในวันที่~~ ^{๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๐} ~~๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๐~~ มาตั้งแต่วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๐ สาเหตุที่รัฐบาลต้องการลาออกนั้นก็เนื่องมาจาก นายดิเรก ชัยนาม รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้ลาออกจากตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีคนอื่น ๆ จึงเกรงว่าต่างประเทศจะเข้าใจผิด~~~~~~~~~~

วิน

รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๑๑๒/๒๔๙๐ วันที่ ๑๗ พฤษภาคม

พ.ศ. ๒๔๙๐.

พลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ จัดตั้งรัฐบาลขึ้นเมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ โดยมีพรรคแนวรัฐธรรมนูญและพรรคสหชีพเป็นพรรคร่วมรัฐบาล และพรรคประชาธิปไตยเป็นพรรคร่วมฝ่ายค้าน เมื่อพิจารณาจากการลงมติไว้วางใจรัฐบาลเมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ แล้ว อาจกล่าวได้ว่ารัฐบาลชุดใหม่นี้มีเสถียรภาพมั่นคงพอสมควร เนื่องจากมีคะแนนเสียงสนับสนุนในสภาผู้แทนราษฎรถึง ๒ ใน ๓ (สภาผู้แทนราษฎรลงมติให้ความไว้วางใจด้วยคะแนน ๑๘๗ ต่อ ๘๕)

อย่างไรก็ตาม พรรคประชาธิปไตยก็ทำหน้าที่พรรคร่วมฝ่ายค้านที่เข้มแข็งเสมอมา จนถึงกับได้มีการเสนอญัตติเพื่อเปิดอภิปรายทั่วไปในนโยบายของรัฐบาลเมื่อวันที่ ๑๕ - ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๐ โดยได้เสนอญัตติเพื่อเปิดอภิปรายในเรื่องที่เกี่ยวกับ

- ๑. ไม่สามารถรักษาความสงบเรียบร้อยภายในตามนโยบายที่แถลงไว้ได้ อันเป็นการกล่าวอภิปรายถึงการดำเนินงานของกระทรวงมหาดไทย
- ๒. ไม่สามารถรักษานโยบายการเงินของชาติให้มั่นคงได้ ทำให้ฐานะการเงินล้มเหลว
- ๓. ในทางเศรษฐกิจ ก็ดำเนินนโยบายผิดพลาด อันเป็นเหตุให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน
- ๔. ไม่อาจสร้างความเชื่อถือกับนานาประเทศตามที่แถลงไว้ได้
- ๕. ใช้อำนาจทางการเมืองแทรกแซงในราชการประจำ อันทำให้เกิดผลเสียหายต่อราชการแผ่นดิน
- ๖. ไม่สามารถรักษาฐานะของข้าราชการให้อยู่ในระดับที่สมควร ทำให้ข้าราชการขาดกำลังใจในการปฏิบัติราชการ
- ๗. รัฐบาลไม่ปรับปรุงและดำเนินการทางการศึกษาตามนโยบายที่ได้แถลงไว้
- ๘. ไม่สามารถแถลงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกรณีสวรรคตให้ประชาชนทราบได้

ภายหลังจากที่ได้ใช้เวลาในการอภิปรายรวม ๘ วัน ที่ประชุมลงมติไว้วางใจรัฐบาลด้วยวิธีลงคะแนนลับเมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๐ ผลปรากฏว่าสภาผู้แทน

๑. ๖๐๓๗๖๖๖๖๖๖๖๖ (๕๖/๕) ๕๖๖ 1 ๕๖๖๖ 1๑ ๕๖๖๖๖ ๕๖๖๖

ตั้งคำกล่าวของ พลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ ที่ว่า "การที่เขาออกในฐานะที่เป็นรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศนั้นกระทบกระเทือนถึงฐานะของรัฐบาล ต่างประเทศจะเข้าใจผิดว่ามีนโยบายและความเห็นทางการเมืองขัดกัน" สำหรับผลกระทบต่อวงการเมืองภายในนั้น พลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ ได้ให้ความคิดเห็นว่า "โดยเฉพาะในเรื่องดีแรก คราวนี้ใจมันเสีย ผมรู้สึกว่าจะอย่างน้อยก็มี "แคร็ก" [แตกแยก] ขึ้นในวงการภายใน" อย่างไรก็ตาม รัฐบาลก็ไม่อาจลาออกได้ในทันทีเนื่องจากยังอยู่ในสมัยปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร และถึงแม้ว่ารัฐบาลจะลาออกอย่างถูกต้องก็ตาม แต่เนื่องด้วยในระหว่างนั้นนายปรีดี พนมยงค์ ผู้ให้การสนับสนุนและที่ปรึกษาคนสำคัญของรัฐบาลได้เดินทางไปต่างประเทศ รัฐบาลจึงยังไม่อาจดำเนินการอย่างใดได้จะต้องรอปรึกษากับนายปรีดี พนมยงค์ เสียก่อน ตั้งคำกล่าวของ นายวิโรจน์ กมลพันธ รัษฎมนตรีลอย ที่ว่า

ผมมีความเห็นว่าควรรอความคิดของอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ก่อน ถ้าเห็นว่าจะจัดการอะไรไปไม่ได้โดยไม่รบกวนความคิดท่านอีก ก็เผด็จการไป ถ้าหากเรายังอาศัยท่านอีก ก็ควรรอท่าน เปิดสมัยเรียกประชุมออกก็ออกอย่างไรไม่เหลือवल้ง คิดถึงส่วนรวมแล้วควรรอท่าน ท่านเองก็สั่งไว้ก่อนไปให้เรารวมกันได้ก่อน แตกแยกจะเป็นการเปิดช่องให้ฝ่ายโนน [พรรคประชาธิปัตย์] กำเริบได้

การที่คณะรัฐมนตรีกำหนดลาออกในวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๐ ก็เนื่องด้วยเป็นวันเปิดสมัยประชุมสภาผู้แทนราษฎร (สามัญ) แต่ประจวบกับพรรคประชาธิปัตย์ขอ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๘๐/๒๔๙๐ วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ.

๒๔๙๐.

^๒ เรื่องเดียวกัน.

^๓ เรื่องเดียวกัน.

เปิดอภิปรายทั่วไป รัฐบาลจึงไม่อาจลาออกในทันทีได้ ต่อเมื่อเสร็จสิ้นการอภิปรายแล้ว จึงได้มีการประชุมเกี่ยวกับการลาออกอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งทางฝ่ายรัฐบาลเองก็เกรงว่าจะเป็นที่เข้าใจผิดว่าการลาออกของรัฐบาลเป็นผลมาจากการ เปิดอภิปรายของพรรคประชาธิปัตย์ ดังจะเห็นได้จากคำพูดของ พลเรือตรี, ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ ที่ว่า

การ เปิดอภิปรายก็เสร็จสิ้นลงแล้ว และวันนี้จะโคลงมติกัน เมื่อวานนี้มีสมาชิก ชุมชุมกันเขาว่ารัฐบาลไม่ควรรีบลาออก มีความเห็นเป็น ๒ พวก การลาออกนั้นควร ลาออกແຕ່จะลาออกเมื่อไหร่ พวกหนึ่งมีความเห็นว่าควรประวิงสัก ๗ วัน หรือ ๑๐ วัน โดยให้ความเห็นวาระชาติปัตย์อาจให้ร้ายไควา เพราะการเปิดอภิปราย รัฐบาลจึงลาออก^๑

การที่รัฐบาลลาออกเพื่อให้มีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีใหม่นั้น ทางฝ่ายรัฐบาล แน่ใจแล้วว่าจะเป็นรัฐบาลอีกครั้งหนึ่ง ดังปรากฏในรายงานการประชุมคณะรัฐมนตรีที่ได้ มีการปรึกษาถึงลาออก รัฐบาลใหม่ว่า "พวกเราใครจะเป็นนายก จะเล่นอย่างไร เขา ได้รับแต่งตั้งเขาต้องได้รับความไว้วางใจด้วย ในแง่ยุบสภาไม่มี ถ้าพรรคพวกไม่เอา หมอนั้น [นายควง อภัยวงศ์] ก็เป็นรัฐบาลไม่ได้"^๒ อันเป็นการแสดงความเชื่อมั่นถึงฐานะของคนที่ในสภาพูแทนราษฎรว่าจะไม่เปิดโอกาสให้พรรคประชาธิปัตย์เป็นรัฐบาลได้

เลย ~~หน้า ๒๑๑ - ๒๑๒ -~~

หลังจากที่รัฐบาลลาออกเมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๐ ต่อมาในวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๐ พลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ ก็ได้รับแต่งตั้งเป็น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๑๑๓/๒๔๙๐ วันที่ ๒๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๐.

^๒ รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๔๐/๒๔๙๐ วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๐.

นายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง ดังเช่นที่ได้คาดหมายไว้ ในวันเดียวกันนี้ พลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ ก็ได้จัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ บุคคลในคณะรัฐบาล ชุดเดิม รัฐบาลชุด พลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ ดำเนินการบริหารประเทศ โดยมี นายควง อภัยวงศ์ เป็นหัวหน้าพรรคฝ่ายค้าน สืบต่อมาจนกระทั่งเกิดเหตุการณ์รัฐประหาร ขึ้นเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๐ นายปรีดี พนมยงค์ และ พลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ ได้ลี้ภัยอยู่ต่างประเทศ อันเป็นการสิ้นสุดการต่อสู้แย่งชิงอำนาจทางการเมืองระหว่างผู้นำคณะราษฎรฝ่ายพลเรือนอย่างสิ้นเชิง

ทั้งนี้อาจกล่าวได้โดยสรุปว่า ความขัดแย้งระหว่างผู้นำฝ่ายทหารบกและผู้นำฝ่าย พลเรือน (จอมพลแปลก พิบูลสงคราม - นายปรีดี พนมยงค์) อันเป็นผลให้นายปรีดี พนมยงค์ พยายามกำจัดจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ออกจากวงการเมือง และได้จัดระบบ การเมืองให้ดำเนินไปโดยมีรัฐสภาเป็นหลักสำคัญนั้น นับเป็นโอกาสให้นายควง อภัยวงศ์ ก้าวขึ้นมามีบทบาททางการเมืองอย่างเต็มที่ และได้ต่อสู้แย่งชิงอำนาจกับนายปรีดี พนมยงค์ ผู้นำคณะราษฎรฝ่ายพลเรือน โดยอาศัยความฉันทฉันททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นข้อโจมตีรัฐบาลที่นายปรีดี พนมยงค์ ให้การสนับสนุนอยู่ เบื้องหลัง อันเป็นการเปิดโอกาสให้คณะนายทหารบกยกเป็นข้ออ้างในการทำรัฐประหาร เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๐ อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่าความขัดแย้งระหว่าง นายปรีดี พนมยงค์ และนายควง อภัยวงศ์ มีใช้ความขัดแย้งที่รุนแรงนัก จนเมื่อทุกอย่างฉวี- วรรณแล้ว อาจเข้าใจว่าการต่อสู้ในทางรัฐสภาของบุคคลทั้งสองนี้เป็นนโยบายทางการเมือง อย่างแท้จริง โดยมีได้มีความขัดแย้งในทางส่วนตัวมาเกี่ยวข้องด้วยเลย.

288-272
 ทนายความ...
 ใน ๕๕๕๓๓๓ ๒๖๖๓๓๓๓ ๒๕๕๕